

De Piratenwerkplaats

(..)

Ghelucksalighe siel van onsterflijcke lof,
Ghelijck den *Phoenix* sich verbrandt tot as en stof,
En met zijn eyghen doodt hem weer verweckt een ander,

Soo ist met u gheslacht, soo ist oock met u saet,
Waer uyt soo waerdelijck, en prysselijck op staet,
Geen minder, maer soo groot een *Karel vander Mander*.

G.A. Bredero

't kan verkeeren

De Piratenwerkplaats

DELFT 1615-1622
DE JONGE KAREL VAN MANDER

historische novelle

Tiny de Liefde-van Brakel

Paul Kerrebijn, *illustraties*

ISBN 978-94-6301-049-8

Uitgeverij Eburon
www.eburon.nl

Illustraties: Paul Kerrebijn
Opmaak omslag en binnenwerk: Textcetera, Den Haag

© 2016 TINY DE LIEFDE-VAN BRAKEL. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

Proloog

Haarlem 1655

Mijn geheugen hoef ik nauwelijks in te spannen om mij alle bijzonderheden te herinneren over het leven van een in alle opzichten opmerkelijke kunstenaar. Daarom heb ik besloten u het verhaal te vertellen over deze man, die ik mijn leven lang mijn vriend mocht noemen. Als ik zeg vriend bedoel ik niet dat er een kameraadschap bestond die te allen tijde joviaal en goedmoedig was. Na onze jeugdijaren stonden wij soms vijandig tegenover elkaar, vond ik zijn beslissingen overhaast en ondoordacht en bekritiseerde ik tot zijn grote ergernis zijn levenswijze. Hij betichtte mij dan op zijn beurt van arrogantie, bemoeizucht en kortzichtigheid, maar onze levens bleven nauw met elkaar verweven. Wij kenden elkaar vanaf onze vroegste jeugd, groeiden samen op in Haarlem en waren onafscheidelijk. Twee jongens, even oud, maar zeer verschillend van karakter. Mijn vriend Karel, Vlaams geworteld, was joviaal en vrolijk en wist iedereen met zijn charme en mooie praatjes om zijn vinger te winden. Ik daarentegen, als kind van calvinisten uit de strengere Noordelijke Nederlanden, was afstandelijker, keek de kat uit de boom en dacht wel drie keer na voor ik tot actie overging.

Karel kwam uit een artistiek milieu met een geleerde vader, die naast een bekend schilder ook schrijver en dichter was. Zoonlief was net als zijn vader kunstzinnig en werd door hem opgeleid tot een kundig en inventief tekenaar. Ondanks het feit dat hij in zijn jonge jaren zich een enkele maal wat onbesuisd en vlegelachtig tegenover zijn ernstige leraar en vader verzette, voelde hij zich zeer bevoorrecht om in diens schildersatelier samen met andere leerlingen te werken en – toen hij ouder werd – zijn vader te assisteren. Daar maakte hij kennis met veel Haarlemse schilders die grote successen boekten en zeer vooruitstrevend waren in navolging van beroemde Italiaanse meesters.

Het kunstenaarsleven van mijn vriend begon veelbelovend maar het werd later gekenmerkt door tegenspoed. Karel was ambitieus, boekte successen, maar maakte verkeerde keuzes. Zijn flamboyante levensstijl en ondoordachte beslissingen kwamen hem duur te staan. Na zijn geheimzinnige, te vroege dood legde ik mij de moeilijke taak op het mogelijke onrecht dat hem was aangedaan te weerleggen en intriges te ontrafelen. Ik voegde een zeer groot aantal officiële documenten en Karels diarium – waarin zijn dagelijkse besognes en reisverslagen waren opgetekend – bijeen om de waarheid boven tafel te krijgen. Maar mijn werk als apotheker eiste mijn tijd op. Nu ben ik oud, op wat mankementen na redelijk gezond, nog helder van geest en beschik ik over voldoende tijd om een postume belofte aan mijn vriend na te komen.

Ik vertel u dit verhaal omdat zijn leven te interessant is om te verzwijgen en in de doofpot te stoppen, maar belangrijker nog omdat hij eerherstel verdient. Hij heeft immers als kunstenaar een schat aan schoonheid nagelaten die wanden van vorstenhoven en paleizen siert. Ik doe dit voor zijn nageslacht, dat recht heeft op de waarheid en met name voor zijn oudste zoon, die net zo'n begenadigd kunstenaar is als zijn vader en grootvader. Ik ga terug in de tijd en

zie, gelouterd door de jaren, zijn heftige leven als een schouwtoneel voor me, ja als een aangrijpende tragedie, in welk drama ik een rol heb gespeeld.

Ik ben geen schrijver, zeker geen literator, maar ik moet u het verhaal vertellen. Als ik het niet doe, wat voor zin zou het hebben gehad dat deze kunstenaar het verwezenlijken van zijn artistieke idealen heeft moeten bekopen met de dood?

Ik heb mijn schrijftafel voor het raam geschoven aangezien de komende maanden het daglicht steeds schaarser zal worden. De herfst heeft zich al laten horen, stormvlagen gieren rond het huis, deuren en luiken rammelen en overal voel ik de tocht als fladderende geesten uit een ver verleden. Ik ril, ik trek een wollen deken over mijn knieën en mijn voeten voelen de warmte van de kooltjes in de stoof. Kussens op de zitting en tegen de rugleuning van mijn stoel voelen behaaglijk aan. Ik ga de eerste woorden opschrijven. Het voelt als een spannend moment. Mijn pennen – de stevigste ganzenveren en rietpennen – zijn zorgvuldig geslepen, inktpot en zandstrooier zijn tot de rand gevuld en een grote stapel schrijfbladen ligt klaar. Deze attributen zullen mijn trouwe helpers zijn op deze moeilijke reis naar het verleden.

Jacob van den Eynde, apotheker in ruste



Jonge Karel van Mander